

Met Effata naar Antwerpen: de Jodenbuurt

Uiteraard is het weer een perfecte organisatie!

Zelfs het weer zit mee: regen als we binnen zijn, zon als we buiten komen: in elk geval zijn de weergoden mit uns.

Gelaarsd, gespoord, gewield en gestoeld zijn we dan maar vertrokken.

De Jodenwijk bezoeken in enkele uren is een waagstuk; de geschiedenis van een volk en een religie verhalen in dezelfde tijd is een onmogelijke opdracht.

Toch doen de mensen die ons ontvangen: Chris Cornelis (onze gids), Mijnheer Milgram en een der broers Hoffman, hun uiterste best. Maar zo krijg je ook verschillende verhalen: of zoals Mijnheer Milgram het zegt: als ik jullie achteraf zou vragen alles op papier te zetten, zou elk zijn eigen verhaal hebben.

Hier dus een ervan: het mijne.

Chris Cornelis legt uit hoe de Joden bij ons zijn gekomen; met Jood wordt bedoeld: hij of zij die geboren is uit een Joodse moeder en de voorschriften van de Thora (613) naleeft. Door de Diaspora na de verwoesting van de Tweede Tempel in 70 na Christus komen de Joden zowat overal terecht, onder meer in Spanje en Portugal: de Sefardim. Onder de Katholieke Koningen Ferdinand en Isabella (eind 15de eeuw) worden ze gedwongen zich te bekeren (de maranen) of weg te gaan. Bij ons komen ze terecht in Antwerpen dat dan opbloeit, en meer bepaald in de geld- en diamanthandel: omdat fatsoenlijke christenen dat niet deden. In 1585 verovert Farnese Antwerpen voor de Spaanse koning Filips de Tweede op de Calvinisten. De Sefardim moeten opnieuw kiezen: zich bekeren of weggaan. Ze trekken naar Amsterdam; slechts een kleine groep blijft in Antwerpen achter.

In Rusland, Polen, ... zijn het de Asjkenazim, die door vervolging en pogroms deze landen in de 19de eeuw verlaten, richting Amerika. Ze zakken onder meer af naar Antwerpen als belangrijke haven van de Red Star Line. Sommigen, het wachten beu, vestigen er zich definitief. Een deel van hen, de Chassidim, zijn zeer orthodox en nemen allerhande beveiligingsmaatregelen rond de Thoravoorschriften. Zij zijn het die het beeld van de Jood in Antwerpen vormen: zwarte hoed, lange zwarte jas, pailles, ...

Na de Tweede Wereldoorlog komen slechts een heel klein deel van hen uit de vernietigingskampen terug ... een 2.000-tal.

Chris Cornelis legt ons aan de hand van de koosjere afdeling van de Delhaize uit, wat 'koosjer' betekent. Volgens een voorschrift van de Thora 'Je zal het bokje niet koken in de melk van zijn moeder' mag vlees en zuivel nooit gemengd worden. De rabbijnen controleren dit. Hoe kun je de functie van de rabbijn omschrijven? Een Jood staat als individu rechtstreeks ten overstaan van Jahweh. Maar de wetten en voorschriften zijn zo talrijk en interpreteerbaar dat er vele vragen zijn: de rabbijn treedt op als een kruising tussen een advocaat en een notaris. Hij moet een man zijn, en hij studeert zijn ganse leven op de rabbijnenschool, hij is getrouwd (je kunt moeilijk de halve schepping negeren!). Heb je een vraag: je krijgt een reeks antwoorden, en je kiest het antwoord dat bij je past!

Jongens- en meisjesscholen zijn streng, tot in het absurde, gescheiden. Er zijn 4 orthodoxe scholen die een gehomologeerd diploma afleveren. Op middelbare school 'leren' ze 10 à 15 uur Judaïca per week; vrijdagnamiddag is vrij als voorbereiding op Sabbat.

Mijnheer Milgram ontvangt ons in de Grote Synagoge waar elke Jood driemaal daags komt bidden. In de praktijk gebeurt dit meestal in een van de 40 kleine synagogen. Joden vestigen zich dicht bij een station: 'kan men gemakkelijk terug vertrekken!'

Hij weidt uit over de bijbel, die gegeven is aan de mensheid, niet aan een bepaald volk; daarom gebeurde dit op de berg Sinai, in de woestijn, niemandsland. Hij legt het verschil uit tussen de schriftelijke Bijbel en de 'mondelijke' leer en de wijze waarop het Joodse volk - soms met

omwegen en met een sterk gevoel voor humor - deze leer van Jahweh aanvaardden. (Je mag niet stelen! Maar, wij zijn zakenlui! De Wet in zijn geheel of niets!).
Zijn de Joden het uitverkoren volk? Iedereen is uitverkoren om in de wereld, die je als één lichaam moet beschouwen, zijn eigen functie uit te oefenen.

Het verhaal gaat verder:

- met het begrip 'overlevering': is als een vonk in ons, die ons, een reus, moet leiden,
- met een bittere verwijzing naar racistische uitspraken,
- met de tien gezegden (i.p.v. de tien geboden),
- met het Hebreeuwse alfabet, waarvan elke letter ook een cijferwaarde heeft, om van elk verhaal, elk woord, een formule te maken die precies gelijk is over de gehele wereld,
- met de schepping van Adam en de cijferwaarde van deze naam,
- over het openbare samenleven van mannen en vrouwen in de synagoge, bij het dansen, bij het huwelijk (scherven brengen geluk ... omdat je ze terug kunt samenbrengen!),
- over de kalender, een maankalender, en de voordelen ervan,
- over begraven worden als Jood,
- over hiërarchie: die is er niet.
- over biechten: bestaat niet zoals in het Christendom: elke morgen bij het gebed,
- over Jood zijn en Jood worden: iedereen kan Jood worden, maar om Jood te zijn moet je op u nemen te leven volgens de Wet,
- over de Chassidim: 15% van de Joden, die voor assimilatie geen schrik hebben omdat ze sterk in hun schoenen staan,
- over de betekenis van een hoek: een hoek kan je omslaan om je leven te herbeginnen, een hoek mag je niet afmaaien, een hoek haar aan je oren mag je niet afscheren (pailles),
- over het gebed en de minjan (minimumgroep om samen te bidden). Iemand in het gezelschap slaapt, comfortabel gezeten, een deel van de uitleg weg ...

Met Mijnheer Milgram gaan we nog even rond in de synagoge, naar de ark waar de Thorarollen worden bewaard, bekijken de zevenarmige en de achtarmige (met de plaats voor het oliekruijke) Kandelaar. Hij legt ons beknopt de versieringen en de muurschilderingen uit.

Dan weer met Chris Cornelis, op weg naar Hoffy's restaurant, langs het rituele badhuis (groot protest van de vrouwen over de koosjere periode!) met uitleg over de gezinssamenstelling bij de Cassidim (grote gezinnen met 10, 12 tot 15 kinderen), over het huwelijk (steek hem/ze maar in de diepvriezer!), over de echtscheiding (weer protest: de schuld wordt meestal bij de vrouw gelegd ...), over homosexualiteit, ... Over de mezoeza aan de deurpost(en): Gedenk Israël ...: Guido reciteert de halve Thora voor ons.

Het ontroerende monument voor de 6 miljoen Joden die in de Shoah zijn vermoord, zien we maar op afstand, maar met wat zoomwerk maakt Frans een voldoende duidelijke foto. Het monument staat daar waar in de (mini)Kristallnacht de Thorarollen uit de synagoge van de Van Den Nestlei verbrand werden. De tekst op het monument luidt: "Vergeet nooit". Duurt 'nooit' maar zo lang?
Nog wat vragen: wat is Kaddisj? Jesjiwa? Hoe is de kleding van de Chassidim en hoe zijn die gebruiken ontstaan? Vanwaar komt de Jodenhaat? (red: lees: Barbara Tuchman: De waanzinnige veertiende eeuw, o.m. blz. 138 e.v.).

Dan eindelijk bij Hoffy's, het koosjere restaurant van de gebroeders Hoffman in de Lange Kievitstraat, herkenbaar aan de Hebreeuwse tekens voor k, sj, r, (maar dan omgekeerd) op de etalageruit.

Het koosjere menu:

- groentemix met lustopwekkende mierikswortel-rodebietensaus en matses,
- kip met pruimen, abrikoos en rijst,
- zalm met groenten allerhande, sojasaus, aardappelbereiding,
- gevulde appel met kersen en soja-ijs.

Dat alles besproeid met water ... of wijn (witte wijn van de Golan-hoogte, koosjer verklaard door Rabbi Avraham D. Oyerbach van Tiberias en voorgeproefd door Fons van De Zoetses).

Opdat we de ernstige zaken niet uit het oog verliezen, legt de jongste broer Hoffman (red: links op de foto op de folder) ons het begrip 'koosjer' uit. Koosjer leven is eerlijk, verdraagzaam omgaan met elkaar (= Effata?). Leven volgens de 613 geboden, onder meer die uit de spijswetten.

Dat verhaal moet je zelf meemaken; telkens weer zet de jongste Hoffman ons op het verkeerde been. Bijv.: Voor Pasen mogen de Joden acht dagen lang geen gegiste producten in huis hebben: dan verkoop je de boel maar voor acht dagen aan een niet-Jood voor 10 euro. En hoeveel keukens, handdoeken, vaatwasmachines hij precies heeft, daar laat ik jullie het raden naar.

We lopen met onze gids naar het stadspark. Ze legt uit waarom de Antwerpenaar het park het 'Jodenpark' noemt: onder meer omwille van het ritueel waarbij vele Joden steentjes gooien in de stadsvijver om er hun zorgen aan toe te vertrouwen: de vijver staat in verbinding met de ruïen, de ruïen met de Schelde en de Schelde met de zee!

Na een snelle opsomming van de voornaamste Joodse feestdagen, sluiten we af met een wandeling door de strengbewaakte Diamant-wijk, waar in 1981, 3 doden en vele gewonden vielen toen een bomauto ontplofte ... nooit opgeëist! Nu maken vooral de Indiërs (bijv. de familie Mehta) de dienst uit in de wijk.

Terug naar Gent: na een oorlog gestreden, doch eervol verloren door Miet, gedwongen door een klant(on)vriendelijke NMBS, over Mechelen en Dendermonde (omnibus). Voor velen een les in 'gemeentologie'.

Bedankt voor onze gidsen!!!

Proficiat voor de organisatoren Miet en Guido!!!